

IZVEŠTAJ SA ANEMOVOG OKRUGLOG STOLA V „Monitoring medijske scene u Srbiji“

Povodom predstavljanja štampanog izdanja ANEMove Pete Publikacije „Monitoring medijske scene u Srbiji“, ANEM je organizovao okrugli sto, 28.11.2011. u beogradskom Medija centru, na kome se, pored predstavljanja tekstova ove Publikacije, diskutovalo i o raznim temama koje su obeležile medijsku scenu u Srbiji 2011. Pored autora tekstova u Publikaciji, na okruglom stolu su učestvovali predstavnici Ministarstva kulture, informisanja i informacionog društva, relevantnih državnih organa i institucija (Zaštitnik građana, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Zavod za intelektualnu svojinu, Narodna skupština Republike Srbije – Odbor za kulturu i informisanje), regulatornih tela (RATEL), medijskih udruženja (ANEM, NUNS, UNS), novinskih agencija (BETA, FoNet, Tanjug), nevladinog sektora (BIRN, Beogradski centar za ljudska prava, Helsinški odbor za ljudska prava), akademske zajednice (Fakultet političkih nauka), medija, međunarodnih organizacija i donatorske zajednice (IREX, Ambasada, Holandije, Fond za otvoreno društvo), kao i drugih zainteresovanih strana.

U prvom delu skupa, Publikaciju su predstavili autori tekstova koji su pisali o temama koje su obeležile medijski sektor u 2011, što je bio povod za diskusiju koja se podela nakon prezentacija.

Predstavljanje Publikacije je otpočelo izlaganjem **Doc dr Dejana Milenkovića, s Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu**, autora teksta „Neke kontroverze i dileme u vezi sa donošenjem Medijske strategije Srbije“. On je istakao četiri problematična rešenja koja sadrži Medijska strategija, kojima se bavio u radu: koncept šest regionalnih javnih servisa, koncept javnog preduzeća Panorama koje izdaje dnevni list „Jedinstvo“ za građane Kosova i Metohije, transformacija Tanjuga i uloga nacionalnih saveta u uređivačkoj politici manjinskih medija. Po njemu, ključni problem u vezi sa Medijskom strategijom je politička volja, što je nešto sa čim ćemo se, on smatra, pre svega suočiti u implementaciji Akcionog plana Strategije. Što se tiče koncepta regionalnih javnih servisa, Milenković je podsetio na neke probleme u vezi sa tim rešenjem, o kojima je pisao i u samom radu: način na koji će se oni obrazovati, način na koji će se njima upravljati, pitanje osnivanja njihovih upravnih, programskih, nadzornih odbora, kakva će biti programska šema koji će biti u interesu svih građana iz regiona. On je rekao da bi za Srbiju, umesto koncepta regionalnih javnih servisa, možda bio bolji koncept regionalnih dopisništava, koji je zasnovan na modelu BBCa. Na kraju, on je postavio pitanje u vezi sa činjenicom da je Akcioni plan Strategije predvideo utvrđivanje predloga novog zakona kojim se reguliše oblast javnog informisanja za najkasnije 18 meseci. U vezi sa tim, on je rekao da postojeći Zakon o javnom informisanju sadrži veoma kvalitetne odredbe, ali da za njegove sprovođenje nije postojala politička volja, o čemu svedoče i česti slučajevi napada na novinare.

Miloš Stojković, savetnik u Ministarstvu kulture, informisanja i informacionog društva, koautor teksta „Izazovi u procesu digitalizacije“, je govorio o tome kako teče proces digitalizacije i koji su planovi i izazovi u njegovom sprovođenju. On je naveo koji delovi pravnog okvira su bitni za proces digitalizacije. To su član 104 Zakona o elektronskim komunikacijama, Pravilnik o prelasku sa analognog na digitalno emitovanje i Strategija za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje. On je rekao da je prvobitno predviđeni datum prelaska sa analognog na digitalno emitovanje TV programa, 4. april 2012, bio određen u skladu sa preporukom Evropske komisije zemljama članicama EU, ali da je jedina pravna obaveza u vezi sa datumom prelaska,

vezana za ratifikovanje završnih akata Regionalne konferencije o radio-komunikacijama Međunarodne unije za telekomunikacije, koji predviđaju obavezu završetka prelaska sa analognog na digitalno emitovanje do 2015. (do kada je predviđena zaštita analognih frekvencija). On je govorio i o određenim promenama koje su došle u implementaciji ovog procesa, napominjući da promene regulatornog okvira u uslovima brzog tehnološkog razvoja često ne prate tehnološke. U tom smislu, govorio je o potrebi regulisanja statusa izdatih dozvola za emitovanje programa, gde treba da se izvrše promene na način koji bi zaštitio stečena prava emitera, tako da JP Emisiona tehnika i veze (ETV), a ne emiter, bude nosilac prava na korišćenje radio-frekvencije. U cilju takvih promena, on je najavio da će se izvršiti određene izmene Strategije digitalizacije, kao i samog Pravilnika, koji će predvideti i jasno precizirati status dozvola. Stojković je rekao da su dva važna uslova za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje: prvi, uspostavljanje mreže za emitovanje digitalnog signala, što je obaveza ETVa, i drugi, uspostavljanje korisničke osnove za prijem digitalnog signala, što podrazumeva i obezbeđivanje odgovarajućeg broja odgovarajućih set-top-boksova koji omogućavaju televizorima da primaju digitalni signal. Takođe, kao važnu promenu je naveo da će se umesto predviđenog prelaska u jednom danu, izvršiti tzv. fazni prelazak. On je rekao da se prvobitno predviđeni datum poklapa sa izbornim periodom i održavanjem važnih sportskih manifestacija, zbog čega je zaključeno da bi tehnički problemi koji prate prelazak na digitalno emitovanje mogli da onemoguće građane da primaju signal i da se zbog toga ugrozi komercijalno poslovanje emitera. Na kraju, on je napomenuo da u Srbiji ne postoje tehničke mogućnosti da se, kao u nekim drugim zemljama, izvrši tzv. simulcast, tj. istovremeno emitovanje analognog i digitalnog signala, ali je u cilju testiranja mreže, predviđeno emitovanje signala u pilot mreži.

Milena Jocić, takođe **savetnica u Ministarstvu kulture, informisanja i informacionog društva**, koautorka teksta u Publikaciji „Izazovi u procesu digitalizacije“, je govorila o implementaciji, problemima i izazovima tehničkog aspekta procesa digitalizacije. Kao uspešan deo tog dela implementacije, ona je navela nabavku kvalitetne opreme za razvoj mreže za distribuciju i emitovanje signala, i rad sa evropskim konsultantima (BBC World Trust), što se finansira u okviru projekta finansiranog iz pretpristupnih fondova EU. Ona je objasnila na koji način je zamišljeno emitovanje signala u okviru pilot mreže: signal će se emitovati sa 15 lokacija – 13 predajničkih i 2 *gap filler*-a. Plan je da ta mreža počne sa radom do kraja ove godine, do sada su na skoro svim lokacijama instalirani mikrotalasni linkovi i IP oprema, a instaliranje predajnika je u toku. Ova pilot mreža je zamišljena kao eksperimentalna mreža na osnovu koje će inženjeri ETVa ispitati mrežne parametre i učiti rad na novoj opremi. Što se tiče problema u implementaciji procesa, ona je istakla problem sa lošim stanjem lokacija na kojima će oprema ETVa biti instalirana, zbog čega je Ministarstvo letos objavilo tender za obnovu 25 glavnih lokacija, a radovi na obnovi već su počeli i očekuje se da budu završeni najkasnije do aprila 2012. Međutim, ona je rekla da je za implementaciju procesa potrebna obnova svih lokacija, a ukupno ih ima oko 220, kao i nabavka još opreme, za šta Ministarstvo planira raspisivanje novih tendera. Na kraju, ona je pomenula da država treba da uloži novac u promotivnu kampanju da bi se građani blagovremeno obavestili zašto se uopšte digitalizujemo i šta su njihove obaveze, a na tržištu bi trebalo vrlo brzo da se pojave set-top-boksovi izabranog standarda. Što se tiče datuma prelaska, ona je rekla da još uvek nije određeno kada će konkretno biti taj datum, ali da se očekuje da će biti za nešto više od godinu dana.

Kruna Savović, **advokat**, autorka teksta „Dekriminalizacija klevete i uvrede“, govorila je o tome šta najavljena dekriminalizacija klevete i uvrede predstavlja u pogledu zaštite slobode izražavanja. Ona je rekla da je ova najava u javnosti uglavnom pozdravljena, ali da su se pojavili i stavovi da klevetu i uvredu ne treba dekriminalizovati. Ona je rekla da je to dobar čin u smislu smanjivanja pritiska na novinare i medije i poboljšanja njihovog položaja, ali da on ne garantuje da će do smanjivanja takvog pritiska zaista doći. Navodeći razlog za to, ona je rekla da primeri iz prakse govore da novinarima i medijima veći problem čine parnični postupci za naknadu štete,

nego krivični postupci, kao npr. privatne krivične tužbe protiv novinara, koje najčešće bivaju odbijene. Kao primer za to navela je slučaj presude protiv Stojana Markovića, urednika „Čačanskih novina“, o čemu je pisala i u samom tekstu. Na kraju, ona je zaključila da, paralelno sa dekriminalizacijom klevete i uvrede, treba podstaći sudove i domaće sudije da primenjuju praksu Evropskog suda za ljudska prava, koja reguliše pitanja koja domaći sudovi ne prepoznaju najbolje.

Slobodan Kremenjak, advokat, je za Publikaciju napisao tekst „Primena prakse Evropskog suda za ljudska prava pred srpskim sudovima“. Povodom teme kojom se bavio u svom tekstu u Publikaciji, primene prakse Evropskog suda za ljudska prava pred našim sudovima, on je rekao da je praksa raznovrsna, i da postoje primeri kako dobre, tako i loše primene. Naveo je da postoje i neke dobre stvari i u vezi sa reformom pravosuđa, koja je mnogo kritikovana, a to je da medijske parnice ne sude više u prvom stepenu opštinski, odnosno osnovni sudovi, već viši sudovi, što znači da na području Beograda medijski spor dolazi kod jednog od šest sudija, a to olakšava obučavanje sudija u ovoj oblasti. Ipak, on navodi i da negativni i iznenađujući primeri prakse sudova postoje, navodeći nedavnu presudu protiv novinarku B92, koja je u živom programu, citirajući naslov iz štampe, postavila pitanje predsednici Skupštine u vezi sa kadrovskom politikom njene stranke u javnim preduzećima. U daljem izlaganju, on se osvrnuo na pitanja u vezi sa donošenjem Medijske strategije, napominjući da je značajno što se, zajedno sa pričom o njenom donošenju, počeo menjati fokus, tj. to što se pored tradicionalnih medijskih pitanja, otvorila priča o medijskom tržištu. On je rekao da je to važno zbog toga što će u budućnosti sve više postojati problemi prikrivenog pritiska na medije kroz netransparentnu dodelu budžetskih sredstava, monopolizovanje tržišta itd. Takođe, u vezi sa Strategijom, on smatra da je važno što se tim povodom, iako je Zakon o kontroli državne pomoći usvojen 2009, po prvi put otvorila priča o kontroli državne pomoći iz aspekta medija. On kaže da je to važno i sa aspekta pristupanja EU, jer iskustvo Hrvatske govori da ključne stvari za medije u pregovorima o pristupanju Hrvatske u EU nisu bile vezane za ljudska prava, već za pravo konkurencije.

DISKUSIJA

Nakog izlaganja autora tekstova u Publikaciji, učesnici okruglog stola podstaknuti prezentacijama autora iznosili su svoja mišljenja o dvema temama koje su se izdvojile kao najvažnije: usvojena Medijska strategija, njena rešenja i buduća primena, kao i predstojeći proces digitalizacije medija.

Medijska strategija:

Rade Veljanovski, profesor Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, prvenstveno je kritikovao odredbu Strategije o formiranju šest regionalnih javnih servisa. On je ocenio da Strategija kao politički dokument predviđa veći broj medija koje osniva država, nego što je to do sada bilo moguće primenom svih postojećih zakona. U Strategiji piše da država, pored dva javna servisa, republičkog i pokrajinskog, i regionalnih javnih servisa, može osnivati specifične medije koji će obavestavati javnost o radu državnih organa, među kojima su bilteni, elektronska izdanja i drugi, precizirao je Veljanovski, napominjući da se „drugi“ može tumačiti široko. On je upozorio da dva meseca nakon usvajanja Strategije, nije počeo rad na njenoj primeni i ocenio da je svima jasno da se čekaju izbori i da do tada ništa neće biti urađeno. On je naglasio da je ovo Strategija Vlade Srbije, a da je trebalo da bude strategija države Srbije, postavljajući pitanje šta će biti sa Strategijom kada se Vlada promeni. Govoreći o mogućnosti da nacionalni saveti nacionalnih manjina osnivaju medije, Rade Veljanovski je naveo da se ne dovodi u pitanje pravo nacionalnih manjina da imaju informisanje na svom jeziku, već da je sporan način na koji se to ostvaruje u praksi, da Savet utiče na celokupnu uređivačku politiku,

bira i smenjuje urednike manjinskih medija, što je potpuno suprotno evropskoj medijskoj politici, iskustvu i standardima. On je rekao da, ako država zaista želi da pokaže volju da se drži sopstvene strategije, treba da, u najkraćem mogućem roku, izađe iz vlasništva „Politike“ i „Novosti“, s obzirom da, kada je reč o ovim medijima, ne postoji kontradiktornost u zakonima, kao što je to slučaj sa lokalnim elektronskim medijima.

Jelena Trivan, predsednica skupštinskog Odbora za kulturu i informisanje, je istakla da je i sam Vensan Dežer rekao da je Medijska strategija najtransparentniji dokument u istoriji srpskog zakonodavstva. Složila se da je veoma važno to što je Strategija uključila aspekt koji se tiče medijske industrije i da je u tom smislu bilo veoma dobro što su u radnoj grupi Premijera učestvovali i predstavnici Komisije za zaštitu konkurencije i Agencije za privatizaciju. Ona je rekla da je, zahvaljujući tome, definisano kada će kontrola državne pomoći početi da važi i za medije u skladu sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Navela je da su se zamerke, iznošene pre donošenja Strategije, da ne postoji interes države da izađe iz vlasništva u medijima, ispostavile kao netačne, zato što je izlazak države iz tog vlasništva, uvršten u Strategiju. Kao odgovor na osnovnu zamerku udruženja u vezi sa regionalnim javnim servisima, ona je rekla da je broj ovih servisa određen na osnovu zona pokrivanja određenih Strategijom digitalizacije, a ne na osnovu odluka političara. Prema njenim rečima, upravni, programski odbori i direktori tih javnih servisa, biraće se na javnim konkursima, a regionalnih javnih servisa neće biti u Vojvodini, jer ona već ima javni servis. Ona je rekla da je razlog za produžavanje roka privatizacije taj što trenutno postoji 170 medija čiji je osnivač država i da je potrebno vreme da se privatizacija tih medija sprovede. Kada je reč o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, rekla je da ovi saveti imaju pravo na osnivanje medija, ali da nemaju pravo da se njihovi mediji finansiraju iz budžeta Republike Srbije, kao i da će se na njih primenjivati pravila o nenarušavanju konkurencije i pravila dodele državne pomoći.

Rodoljub Šabić, Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, kada je reč o Medijskoj strategiji, smatra da je važno pitanje kako će se finansirati regionalni javni servisi, kada postojeći javni servis, koji ima dobro obezbeđen način finansiranja, ipak zapada u probleme, jer je naplativost pretplate ispod 40%. Druga stvar o kojoj je Šabić govorio, tiče se pitanja dekriminalizacije klevete i uvrede. On smatra da raznorazni sudski postupci koji se kod nas odvijaju protiv novinara i medija, potpuno relativizuju pitanje dekriminalizacije. Novinari se krivično gone za puno ozbiljnija dela od klevete i uvrede, protivno standardima koji su odavno kreirani od strane Evropskog suda za ljudska prava. U tom kontekstu, on je podsetio da u članu 18 Ustava piše da se standardi ljudskih prava jemče i da se njihova sadržina tumači u skladu sa stavovima međunarodnih tela koja ta prava štite, a jedno od najreprezentativnijih tela te vrste je Evropski sud za ljudska prava. Pitanje na kome bi trebalo da se insistira, jeste koliko advokata, novinara i građana zna kakvi su stavovi ovog suda, na koja bi tokom suđenja mogli da se pozovu.

Snježana Milivojević, profesorka Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, je govoreći o Medijskoj strategiji, naglasila da taj dokument ne gleda u budućnost, već predstavlja tužni spisak neobavljenih poslova iz prošlosti. Ona je ocenila da je odredba o povlačenju države iz medija istinski uvredljiva, jer je država imala zakonsku obavezu o povlačenju iz medija na osnovu prvih tranzicionih zakona iz medijske oblasti, usvojenih još 2003. godine. Ona smatra da je obaveza povlačenja države iz medija uvrštena samo zato, što je istovremeno ugrađena osnova da država bude vlasnik većeg broja medija nego što je to bila do sada.

Dragan Janjić, samostalni savetnik u Kancelariji Zaštitnika prava građana, rekao je da je ključna stvar u implementaciji Strategije vezana za način na koji će se država odnositi prema pitanju raspodele novca medijima. On je rekao da će se dobre ili loše namere države videti odmah nakon usvajanja budžeta za narednu godinu, kada će se videti da li će novac

namenjen za medije, koji izdvajaju lokalne samouprave i Pokrajina, biti i dalje izdvajan kao novac za medije ili će biti izdvajan kao novac za javni interes. On predviđa da neće doći do promena u načinu finansiranja, jer nisu pripremljeni mehanizmi da do te promene dođe, a reč je o velikom novcu, koji se procenjuje na 45 miliona evra.

Izabela Kisić, Helsinški odbor za ljudska prava, je rekla da se ne vidi da će nakon usvajanja Strategije, mediji biti jači i više otporni na političke uticaje ili uticaje tajkuna.

Proces digitalizacije elektronskih medija:

Snježana Milivojević, profesorka Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, je postavila pitanje da li je Strategija digitalizacije promenjena i kako je došlo do odluke da se digitalizacija vrši etapno. Takođe, ona je napomenula da se kao razlog pomeranja datuma prelaska navode izbori i Olimpijada, a Olimpijada je upravo i bila ranije navođena kao razlog sprovođenja digitalizacije do 4. aprila 2012. Ona kaže da ove promene govore o načinu na koji se donose strateški dokumenti u Srbiji, za koje se naknadno ispostavi da su neobavezujući, što postavlja pitanje poverenja u državu.

Odgovarajući na pitanje, **Miloš Stojković** je ponovio da 4.4.2012, kao predviđeni termin prelaska, nije pravno obavezujući za Srbiju, jer je to preporuka Evropske komisije koju nisu ispoštovala ni sve zemlje Evropske unije, koje su takođe imale problema prilikom realizacije ovog procesa. Što se tiče promene strateških dokumenata, on je rekao da su oni u procesu promene i da će vrlo brzo biti usvojeni. Što se tiče odluke da se digitalizacija sprovodi po fazama, **Milena Jocić** je rekla da se zbog činjenice da su neke televizije izgubile dozvolu i da je oslobođen deo spektra, otvorila mogućnost da se TV signal isključuje po regionama, tj. po fazama. **Miloš Stojković** je naglasio da je Ministarstvo suštinski opredeljeno da se proces što pre završi, što je u interesu i emitera, i građana i države.

Miloje Nešić, šef emisije tehnike i telekomunikacija TV Prve, rekao je da su tehnički timovi nacionalnih komercijalnih televizija i RTSa na vreme sugerisali Ministarstvu da switch off ne može da se napravi u jednom danu i da mora da se radi fazno, kao i da mora da postoji simulcast. On je rekao da ono što je takođe sugerisano, jeste da se ne nabavlja oprema pre nego što se obnove infrastrukturni objekti. On smatra da stvari u praksi i realnosti nisu uopšte onakve kakvim ih Ministarstvo predstavlja, da je pilot mreža loše zamišljena i projektovana, a da prijemnička baza praktično ne postoji mesec dana pre početka rada pilot mreže i tri meseca pre najavljenog switch off-a, kao i da će loše isplaniranom mrežom, više desetina lokalnih stanica postati regionalne ili pokrajinske. **Slobodan Đorić iz NUNSa** je dodao da je još Studija, koju su svojevremeno uradili Elektrotehnički fakultet i RATEL, predviđala faznu digitalizaciju i to prvo za grad Beograd, zatim za Vojvodinu, a onda na 15 lokacija po Srbiji.

Kroz prezentacije autorskih tekstova Publikacije, kao i kroz živu diskusiju na ovom okruglom stolu, pokrenut je niz ključnih pitanja koja opterećuju medijski sektor i za koja se očekuje da će ostati aktuelna i u narednom periodu, posebno tokom implementacije Medijske strategije i sprovođenja procesa digitalizacije.